

آموزش زبان انگلیسی در مدارس ایران

نویسنده اول: عطیه حیدری

کارشناسی ارشد ، زبان انگلیسی

مجله علمی تخصصی علوم انسانی (سال دوم)

شماره ۲۴ / جلد ۱ / خرداد ۱۳۹۶ / ص ۲۰۸-۱۹۳

چکیده: امروزه که عصر ارتباطات است شاید این سوالات بسیار پیش پا افتاده به نظر برسد ولی بیاییم واقع گرا باشیم، دانش آموزان ما از شنیدن تلفظ کلمات زبان با امکانات سمعی در کلاسها محرومند؛ حال این محرومیت دلایل مختلفی دارد، از جمله: نبود امکانات، بی حوصلگی بعضی دبیران برای پخش نوار آموزشی در کلاس و همچنین زمان کم تدریس! همه ی ما تجربه حضور در مدرسه را داشته ایم ، حضور در مدرسه به معنای حضور در یک سیستم آموزشی و متاثر شدن از آن می باشد ، لذا ناکار آمدی نظام آموزشی یک کشور به ناکارآمدی نیروی انسانی و هدر رفتن منابع انسانی منجر می شود . باتوجه به این که اکنون ما در جهان ارتباطات و به اصطلاح دهکده ی جهانی زندگی می کنیم نیازمند استفاده از یک زبان بین المللی برای پیوستن به جهان امروز داریم . زبان انگلیسی امروزه به عنوان زبان بین المللی شناخته شده ، متأسفانه در نظام آموزشی کشور ما ایران، آنگونه که باید به یادگیری این زبان توجه لازم مبذول نمی گردد. یکی از راه حل های مناسب برای رفع مشکلات آموزشی موجود در این زمینه الگوبرداری سنجیده و مناسب از روش ها و برنامه های آموزشی کشورهای موفق در زمینه آموزش زبان دوم (انگلیسی) می باشد .

کلید واژه ها: آسیب شناسی، آموزش، زبان انگلیسی

مقدمه

زبان جزو نخستین وسایل ارتباطی میان انسان ها بوده است قبل از پیدایش جوامع بشری، انسان ها به اشکال گوناگون معنا را به یکدیگر انتقال می دادند، تصاویر حرکت شده بر دیوار غارها، استفاده از آتش برای فرستادن پیام خطر، تقلید صدای حیوانات و قبل از ارتباط کلامی برای انتقال معنا به کار گرفته شدند

زبان جزو نخستین وسایل ارتباطی میان انسان‌ها بوده است. قبل از پیدایش جوامع بشری، انسان‌ها به اشکال گوناگون معنا را به یکدیگر انتقال می‌دادند، تصاویر حک شده بر دیوار غارها، استفاده از آتش برای فرستادن پیام خطر، تقلید صدای حیوانات و... قبل از ارتباط کلامی برای انتقال معنا به کار گرفته شدند.

سپس ارتباطی قراردادی میان صدا و معنا از کلمات بکار رفت و همه چیز نام گذاری شد. بعدها که زبان حالت قانونمندی یافت؛ هر قبیله بسته به ساختار فرهنگی - اجتماعی خود آن را به گونه‌ای به کار گرفت که توانستند هدف غائی ارتباط را حفظ کنند. تنوع و گوناگونی زبان امتیاز ویژه‌ای را برای هر قوم دارد و از این رو هر زبان دارای نکات ظریف، کنایه‌ها و اشاراتی است که نمی‌توان آن‌را نادیده انگاشت و با هیچ ترجمه سلیسی نمی‌توان لذت فهم کلمات آن‌را به دیگر زبان‌ها رساند، مگر آنکه آن زبان را فراگرفت.

اما بنا بر بعضی ملاحظات سیاسی یا تهاجم نظامی ارزشهای فرهنگی بعضی ملل، از جمله زبان تحت نفوذ عوامل خارجی قرار گرفتند. شاید یکی از مهمترین دلایل به کار گرفتن آسان‌تر انگلیسی، فرانسه یا اسپانیایی حضور استعماری بلند مدت دولتمردان سابق کشورهای فوق در دیگر کشورها باشد. چین با بیش از یک میلیارد و دویست میلیون نفر، هند با جمعیت یک میلیارد نفر و روسیه با صد و پنجاه میلیون نفر چنین نفوذی را از زبان خود در دیگر کشورها ندارند. البته تک زبانی جهانی امر بسیار نکوهیده‌ای است و نباید از تقویت زبان شیرین خودمان <فارسی > غافل شویم، اما از یاد نبریم که اگر به یادگیری زبان انگلیسی اهمیت ندهیم مشکلات جدی را خواسته یا ناخواسته فرارو خواهیم داشت! چرا که جهان رو به توسعه در هر ثانیه در حال تولید علم و فن آوری است و غالب این پژوهشهای علمی به زبان انگلیسی در مجامع بین‌المللی ارائه می‌شود و یا در اینترنت به نمایش در می‌آید. از طرفی نیروی انسانی از مهمترین سرمایه‌های ملی هر کشور است، سیستم آموزشی ما چند درصد از سهم جهانی تولید فن آوری را با تربیت شاگردان کارآمد امروز و آینده سازان فردا کسب خواهد کرد؟ در جهان امروز که عصر ارتباطات است و به عبارتی اینترنت، کره خاکی را به شکل دهکده‌ای در آورده، سهم ما در زبان آموزی چه اندازه است؟ در سال ۲۰۰۴ گزارشی از مرکز زبانی میشل توماس انگلستان صورت گرفت که به موجب آن دستمزد یک کارگر متوسط بواسطه دانستن زبان دوم تا ۳۰۰۰ پوند در سال افزایش می‌یابد... مطالعات نشان می‌دهد که شخص دو یا چند زبانه می‌تواند به خاطر دانش زبان خارجی و استفاده از آن در راه‌های موفقیت، بهتر از مهندس یا برنامه نویس رایانه پول در آورد .

حال بنا بر هر دلیل به وضعیت زبان آموزی در مدارس کشورمان نگاهی داشته باشیم. توجه داشته باشید که از مقطع راهنمایی تا دبیرستان و پیش دانشگاهی دانش آموزان بطور متوسط ۲، ۳ یا ۴ ساعت زبان انگلیسی در هفته می‌آموزند، و این در حالی است که پس از پایان دوره تحصیلی متوسطه از بر آوردن کمترین نیاز خود عاجزند!! رشد روزافزون تعداد آموزشگاه‌های زبان در یک دهه گذشته نشان دهنده استقبال شهروندان از یادگیری زبان خارجی است. در حال حاضر بخش قابل توجهی از آگهی‌های تبلیغاتی، از آگهی روزنامه‌ها گرفته تا تراکت‌ها و بروشورهایی که در خیابان‌ها پخش می‌شود یا روی در و دیوار چسبانده شده است مربوط به آموزشگاه‌های زبان هستند. متولیان این آموزشگاه‌ها که نام‌های جذاب کننده‌ای برای موسسه خود انتخاب کرده اند سعی می‌کنند با این تبلیغات شهروندان را به سمت خود بکشانند. این درست است که اکنون در

بسیاری از خانواده ها فرستا دن فرزندان به کلاس زبان ضروری شده و هزینه آموختن یک زبان خارجی در سبد خرید خانوارها قرار گرفته است اما، رقابت آموزشگاه ها هم شدید است و آنها مجبورند برای جذب افراد برندی برای خود تعریف کنند و برای آن به کسب اعتبار بپردازند. اهمیتی که گاهی شهروندانی که به دنبال آموختن زبان هستند به نام و اعتبار موسسات آموزش زبان می دهند ناظران بیرونی را به این نتیجه می رساند که این موج خروشان مراجعه کنندگان فقط و فقط برای یادگیری زبان است و چنین گزاره ای باعث می شود ما به این نتیجه برسیم که در سال های اخیر تب شدیدی برای یادگیری زبان در شهروندان ایرانی به وجود آمده است. اما واقعیت این نیست. این درست است که گسترش رسانه های جمعی و فراگیر شدن اینترنت باعث شده است شهروندان ایرانی از هر قشر و طبقه و در هر سن و سالی با شهروندان دیگر کشورها ارتباط پیدا کنند و برای این کار نیازمند دانستن زبان باشند اما، پژوهش ها در این زمینه حاکی از این است که هنوز درصد قابل توجهی از شهروندان برای پر کردن اوقات فراغت خود به آموزشگاه های زبان مراجعه می کنند. این مراجعه کنندگان بیشتر زبان انگلیسی را می آموزند؛ همان طور که کسانی که به منظور مهاجرت یا گرفتن پذیرش تحصیلی در خارج از کشور به آموزشگاه های زبان می روند، بیشتر تمایل به یادگیری زبان انگلیسی دارند. علاوه بر این دو دسته، تعداد زیادی از مشتریان آموزشگاه های زبان داوطلبان کنکور کارشناسی ارشد و دکتری هستند که برای قبولی در کنکور یا کسب رتبه بهتر باید زبان انگلیسی خود را تقویت کنند. دسته چهارم مشتریان آموزشگاه های زبان اما دسته ای متفاوت با قبلی ها است. آنها اغلب کم سن و سالند و معمولا فرزندان خانواده های با سرمایه فرهنگی بالا هستند. این خانواده ها با فهم اینکه دانستن زبان خارجی ضرورتی برای آینده بهتر فرزندانشان است، کودکان چهار و پنج ساله خود را به کلاس زبان می فرستند. امروزه زیر بسیاری از آگهی های استخدام تسلط بر زبان انگلیسی به عنوان یکی از شرایط استخدام عنوان شده است. همچنین بسیاری از دانشگاه ها دانستن زبان را شرط پذیرش دانشجوی در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری عنوان می کنند. این یعنی در دنیای امروز پیشرفت شغلی و تحصیلی در گرو دانستن حداقل یک زبان خارجی است. ورود و فهم به دنیا های دیگر ضرورت زندگی در دنیای امروز است و این کارکرد مهم دانستن زبان در کنار دیگر کارکرد های آن مانند پاسخ به نیازهای شغلی و تحصیلی باعث می شود آموختن زبان را جدی بگیریم. تمامی این انگیزه ها و دلایل برای آموختن زبان مثبت و قابل توجه هستند اما، این پرسش را هم به وجود می آورند که چرا با وجود نیاز مبرم شهروندان به دانستن زبان برای پاسخ به نیازهای خود در دنیای امروز، آموزش و پرورش ما به گونه ای عمل کرده و می کند که دانش آموزان و دانشجویان از یاد گرفتن زبان در مدارس و دانشگاه ها مایوس می شوند و به سمت آموزشگاه های آزاد زبان هجوم می آورند و هزینه های گزاف آموزش آزاد را می پردازند .

پیشینه تحقیق

آموزش زبان خارجی در مالزی از سال های اول ابتدایی، در مدارس مصر از ۹ سالگی، در ونزوئلا آموزش زبان اسپانیایی در مدرسه است، همچنین دو زبان انگلیسی و فرانسه از پیش دبستانی (۶ سالگی) آغاز می شود . در نروژ، ایتالیا و مالت از ۶ سالگی، در مدارس بلژیک فرانسوی در ۱۰ سالگی و انگلیسی ۱۲ سالگی اجباری است و یادگیری اسپانیایی یا آلمانی در ۱۵ سالگی ادامه می یابد .

سوئد با بیش از ۷۰ درصد جمعیتی که به انگلیسی مسلط هستند، در گزارش سال ۲۰۱۲ "میزان تسلط به انگلیسی" رتبه اول را دارد. در خاورمیانه ایران وضعی بهتر از دیگران دارد. میزان تسلط مردان خاورمیانه به انگلیسی از همه کمتر است. نتیجه‌ی تحقیق مفصل سازمان "English First" درباره‌ی میزان تسلط به زبان انگلیسی در کشورهای مختلف جهان در سال ۲۰۱۲ منتشر شد. این تحقیق تلاش کرده است تمام کشورهای غیرانگلیسی زبان را پوشش داده و میزان تسلط افراد بر زبان انگلیسی را با توجه به سن، جنسیت، تحصیلات و میزان اشتغال بررسی کند. مسئولان این تحقیق تاکید کردند که برای تهیه‌ی این گزارش تفصیلی، سطح زبان انگلیسی صدها هزار تن از گروه‌های سنی و تحصیلی مختلف در هر کشور را بررسی کرده و سنجیده‌اند. نتیجه‌ی این تحقیق می‌گوید جوانان تحصیل کرده بین ۲۵ تا ۳۵ سال در مجموع بهتر از هر گروه دیگری به زبان انگلیسی تسلط دارند. این تحقیق نتیجه می‌گیرد بیشتر جوانانی که تنها دیپلم دبیرستان دارند، انگلیسی خوبی ندارند و تحصیلات دبیرستانی حتا در بسیاری از کشورهای با سیستم آموزشی پیشرفته، برای تسلط نسبی بر زبان انگلیسی کافی نیست. تسلط زنان بر زبان انگلیسی از مردان بیشتر است. بر اساس این تحقیق نزدیک به ۷۰ درصد مردم سوئد به زبان انگلیسی تسلط کامل دارند. دومین کشور باز هم یکی دیگر از کشورهای اسکاندیناوی یعنی دانمارک است. بیش از ۶۷ درصد مردم دانمارک نیز با میزان تسلط عالی به زبان انگلیسی تکلم می‌کنند. هلند سومین کشور در این لیست است که ۳۲/۶۶ درصد جمعیتش بر انگلیسی تسلط کامل دارند. دو کشور دیگر منطقه‌ی اسکاندیناوی یعنی فنلاند و نروژ در رتبه‌ی چهارم و پنجم می‌ایستند و منطقه‌ی اسکاندیناوی را به بهترین منطقه‌ی جغرافیایی جهان از لحاظ تسلط جمعیت به زبان انگلیسی تبدیل کرده‌اند. شصت و دو درصد جمعیت دو کشور اروپایی بلژیک و اتریش نیز انگلیسی را نسبتاً خوب صحبت می‌کنند. بر پایه این تحقیق، وضعیت تسلط بر زبان انگلیسی در کشورهای اروپای مرکزی با سرعت چشمگیری پیشرفت می‌کند و پیش‌بینی می‌شود تا یک دهه‌ی دیگر جهش تسلط بر انگلیسی در این منطقه‌ی جغرافیایی بسیار چشمگیر خواهد بود.

پرفروش ترین کتاب یادگیری زبان انگلیسی در ژاپن؛ رویترز: کتاب سخنرانی های باراک اوباما تحت عنوان بهترین گزینه برای آموختن زبان انگلیسی، می رود تا جایگاه پرفروش ترین کتاب ژاپن را به خود اختصاص بدهد. در عرض دو ماه بیش از ۴۰۰ هزار نسخه از کتاب انگلیسی «سخنرانی های باراک اوباما» به فروش رسیده است، در شرایطی که حتی داغ ترین رمان ها هم در این کشور به ندرت در یک سال بیش از یک میلیون نسخه می فروشند. ژاپنی ها علاقه بسیاری به آموختن زبان انگلیسی دارند (به همین میزان استعدادشان هم کمتر است) و بسیاری از کتابفروشی ها بخش بزرگی از قفسه هایشان را به مجلات انگلیسی زبان اختصاص داده اند. البته امروز با تغییر کوچکی بیشتر مجلات امریکایی که روی جلد آن تصویر اوباما نقش بسته، روی پیشخوان خودنمایی می کنند. یوزو یاماموتو از روزنامه آساهی پرس که بهترین کتاب های درسی انگلیسی را چاپ می کند، می گوید: «سخنرانی روسای جمهور و کاندیداها بهترین گزینه ها برای یادگیری انگلیسی است، به این دلیل که متن ها و موضوعات جالب هستند و از کلمات ساده بی استفاده می شود که آموختن شان کار ساده بی است. اوباما هم جزء همین دسته است. سخنان وی هیجان انگیز است و از کلماتی مثل تغییر و امید استفاده می کند که حتی ژاپنی ها هم می توانند آن را از بر کنند.» هر چند سخنرانی های جرج بوش و رقیب اش جان کری در چهار سال گذشته این سطح از تقاضا را

نداشتند و البته اظهارات سیاستمداران ژاپنی هم با چنین استقبالی مواجه نشدند، اظهارات و سخنرانی های اوباما از سال ۲۰۰۴ تا امروز در یک کتاب ۹۵ صفحه ای چاپ شده که ترجمه ژاپنی هم دارد. این کتاب ۱۰۵۰ یمنی (۱۲ دلار) که به همراه یک سی دی می آید، در بخش ژاپنی سایت آمازون در صدر لیست پر فروش ها قرار گرفته است. روزنامه آساهی پرس در نظر دارد با توجه به علاقه جدید مردم ژاپن به سخنرانی های سیاسی، اولین سخنرانی اوباما را در روز تحلیف به همراه سخنرانی جان اف. کندی در اولین روز ریاست جمهوری در سال ۱۹۶۱ و همچنین مجموعه سخنان آبراهام لینکلن در سال ۱۸۶۳ را در کتابی جداگانه به چاپ برساند .

بیان مسئله

بسیاری براین باورند که دانش آموزان از سال ها آموزش و فراگیری درس زبان انگلیسی در مدرسه ثمره ای به دست نمی آورند، در حالی که انگیزه آموختن در بسیاری از آن ها با رشد روزافزون آموزشگاه های زبان انگلیسی و استقبال دانش آموزان برای حضور در کلاس های آن به وضوح دیده می شود. ضعف نیروی انسانی در آموزش زبان انگلیسی، امکانات، شرایط، ابزارها و فضای مناسب و همین طور پیاده کردن شیوه های نادرست آموزش آن در کلاس موجب شده نتایج مورد انتظار و مطلوب از آموزش در مدارس درس به دست نیاید. اگرچه در سال های اخیر تغییراتی در محتوای کتاب های درسی زبان به وجود آمده است اما، این تغییرات در حد مطلوب نیست. البته باید گفت برنامه ریزی دروس از سوی کسانی که وظیفه برنامه ریزی درسی را برعهده دارند نیز اهمیت پیدا می کند. به این معنی که زمان تدریس درس زبان در مدارس ما پاسخگوی نیازهای یادگیرندگان (دانش آموزان) آن نیست. ضمن آنکه شیوه و روش تدریس زبان هم در نظام آموزشی ما باید مورد بازنگری قرار گیرد. آموزش و پرورش کودک برای آموختن هر زبانی ابتدا باید واژه ها و جمله ها را بشنود، سپس صحبت کند و پس از ورود به مدرسه حروف الفبا را بیاموزد و در نهایت نوشتن را. این در حالی است که بسیاری از معلمان زبان از روش های صحیح آموزش به دانش آموزان ناآگاه هستند. به این معنی که آنها در اولین جلسه درس، الفبا را آموزش می دهند، یعنی دقیقاً برعکس عمل می کنند. به این نحو که به ترتیب نوشتن، خواندن، گفتن و شنیدن را می آموزند. بنابراین نمی توان آموختن و به کارگیری زبان انگلیسی را از سوی دانش آموزان انتظار داشت. شریفی با بیان اینکه بسیاری از مدارس ما فاقد آزمایشگاه زبان هستند، در حالی که وجود آن از اهمیت بالایی برخوردار است، می گوید: در تعداد کمی از مدارس هم که آزمایشگاه زبان داریم، حجم بالای درس و زمان محدود فرصت استفاده از آن را نمی دهد. البته برخوردها و تماس های اندکی که دانش آموزان با توریست های خارجی دارند و معلمان و دانش آموزان کمتر به کشورهای دیگر سفر می کنند و همین طور نبود رسانه های انگلیسی زبان شنیداری و دیداری موجب شده که دانش آموزان برای آموختن زبان انگلیسی احساس نیاز نکنند. در حالی که اگر معلمان همه، دروس خود را موظف بدانند که در کنار درسی که تدریس می کنند چند صفحه نیز زبان تخصصی همان درس را برای ترجمه در اختیار دانش آموزان قرار دهند، نتیجه موثری در پی خواهد داشت. بنابراین باید مجموعه آموزش و پرورش احساس نیاز را در دانش آموز ایجاد کند. او افزایش تعداد آموزشگاه های آزاد در هر رشته را معیاری برای سنجش ناکارآمدی در ارایه آن رشته از سوی آموزش و پرورش می داند. این بدان معنی است که آموزش و پرورش رسالت

خود را به خوبی انجام نداده است. در حالی که باید خانواده و به ویژه آموزش و پرورش با تغییر بنیادین در نحوه آموزش درس زبان باید علاقه و انگیزه بسیاری از دانش آموزان را برای یادگیری آن فرصت مغتنمی بشمارند.

ادبیات موضوع

ایران اولین در خاورمیانه

خاورمیانه و شمال آفریقا دو منطقه‌ی جغرافیایی است که از لحاظ تسلط بر زبان انگلیسی وضعیت نامناسبی دارند. در بیشتر کشورهای این منطقه، اکثریت شهروندان حتا آشنایی حداقلی از زبان انگلیسی ندارند. بنا به تحقیق "انگلیش فرست"، در خاورمیانه وضعیت ایران از سایر کشورها بهتر است. در ایران نزدیک به ۵۳ درصد مردم در سطح پایینی به انگلیسی می‌توانند ارتباط برقرار کنند. این رقم در ترکیه ۵۱، در قطر ۴۸ و در سوریه ۴۷ درصد است. در خاورمیانه وضع سطح دانش انگلیسی مردم عربستان سعودی و امارات متحده عربی از بقیه‌ی کشورها پایین‌تر است. در کشورهای شمال آفریقا نیز مراکش با ۴۹ درصد جمعیت که دانش اندکی از انگلیسی دارند وضعی کمابیش بهتر از همسایگان دارد. در لیبی این میزان به ۴۲ درصد تقلیل می‌یابد.

آموزش زبان انگلیسی در کشور ما ایران با مشکلات عدیده‌ای روبروست که این امر مستلزم ایجاد تغییر در برخی از سیاست‌های آموزشی موجود می‌باشد. درس «زبان انگلیسی» یکی از دروس رسمی در نظام آموزش و پرورش کشورمان است که از سال اول راهنمایی در نظام درسی دانش‌آموزان قرار می‌گیرد و تا پایان دوره پیش‌دانشگاهی ادامه دارد. اما همیشه این سؤال پیش روی تمام افراد جامعه به ویژه اهالی آموزش و پرورش قرار دارد که چرا با وجود حدود ۷ سال آموزش مستمر، نتیجه‌ای که لازم است به دست نمی‌آید؟! به گونه‌ای که علی‌رغم صرف وقت و هزینه از سوی آموزش و پرورش برای به کارگیری دبیران این رشته، نه تنها دانش‌آموزان با پایان یافتن دوره متوسطه خود، توان "مکالمه" را ندارند، بلکه از درک مفهوم یک متن ساده یا مکالمه در حد احوالپرسی ساده نیز ناتوانند. هر از چند گاهی نیز اظهاراتی از سوی مسئولان وزارت آموزش و پرورش در خصوص راه‌های بهبود آموزش زبان انگلیسی و تغییر «محتوای آموزشی» این درس مطرح می‌شود که به نظر می‌رسد تا تبدیل شدن به عمل و واقعیت فاصله قابل توجهی دارد. * آموزش زبان در آموزش و پرورش برای ترجمه متون است، نه مکالمه حمیدرضا حاجی‌بابایی وزیر آموزش و پرورش ۱۵ آبان ۸۹ در گفت‌وگو با خبرنگاران در پاسخ به پرسشی درباره راه‌های بهبود آموزش زبان انگلیسی در مدارس و افزایش توان یادگیری دانش‌آموزان به ویژه برای مکالمه گفت: آموزش زبان انگلیسی در مدارس یک نیاز است اما به این معنا نیست که حتماً باید تدریس زبان در مدارس در طی ۷ سال به گونه‌ای باشد که همه دانش‌آموزان بتوانند مکالمه کنند. «آموزش زبان در مدارس به صورت آموزش ترجمه متون است نه مکالمه که بر اساس آن آموزش و یادگیری باید به گونه‌ای باشد که افراد در تخصص‌های گوناگون و در هنگام ورود به دانشگاه توان مراجعه به منابع دیگر و ترجمه آنها را داشته باشند». به رغم تأکید وزیر آموزش و پرورش بر هدف این وزارتخانه برای دستیابی دانش‌آموزان به توان "ترجمه" متون انگلیسی، اما به نظر می‌رسد که همین هدف نیز با وضعیت کنونی آموزش زبان در مدارس کشورمان دور از دسترس باشد. شاید یکی از بهترین راه‌های موجود برای ریشه‌یابی این موضوع، رفتن به سراغ دبیران زبان انگلیسی در

مدارس باشد که علی‌رغم توان تخصصی آنها در این زمینه، اما بنا به هر دلیلی دانش‌آموزان این معلمان بهره کافی را از یادگیری زبان دوم در داخل مدرسه نمی‌برند. "هدف" آموزش زبان دوم در مدارس مشخص نشده است. برای پاسخ به این پرسش که دغدغه بسیاری از افراد نیز هست، ابتدا باید ببینیم که "زبان دوم" را با چه هدفی می‌آموزیم و آموزش می‌دهیم. ممکن است شخصی زبان دوم را برای ایجاد ارتباط کلامی با دیگران یا شخص دیگری برای درک مطلب کتاب‌های علمی یا کار مطبوعاتی و ترجمه یاد بگیرد، بنابراین ابتدا باید یادگیری زبان دوم "هدفگذاری" شود. کتاب‌های درسی زبان انگلیسی در حال حاضر شامل تعداد اندکی "مکالمه" آن هم به صورت ناقص است، اما به جای آن در آموزش و پرورش ما به آموزش "قواعد" زبان انگلیسی (گرامر) بسیار اهمیت می‌دهند، به گونه‌ای که گرامر را تا سطح بالاتر از مقدماتی (intermediate) (به دانش‌آموزان آموزش می‌دهند، به گونه‌ای که بیشتر سؤالات امتحانی حتی در آزمون‌های سراسری نیز مربوط به قواعد زبان است، نه درک مطلب و مکالمه. ممکن است یک فارغ‌التحصیل دیپلمه در نظام آموزش و پرورش ما در حد «intermediate» انگلستان از "قواعد" زبان انگلیسی مطلع باشد، اما در رابطه با "لغات" اطلاعات اندکی دارد و با وجود آنکه این هدف دنبال می‌شود که دانش‌آموزان بتوانند روزنامه‌های عادی را بخوانند، اما این چرخه آموزش کامل نمی‌شود. * "زمان هفتگی" آموزش زبان انگلیسی در مدارس کم است و تأکید کرد: دلیل ناقص ماندن چرخه آموزش زبان انگلیسی در نظام آموزش و پرورش ما این است که ساعت‌هایی که برای آموزش زبان در مدارس در نظر گرفته می‌شود، بسیار اندک و شاید "حدود ۳ ساعت در هفته" باشد، در حالی که در کشورهای دیگر حتی در خاورمیانه، "حداقل ۶ ساعت در هفته" را به آموزش زبان دوم در مدارس اختصاص می‌دهند؛ البته "کیفیت آموزش" نیز در جاهای مختلف متفاوت است، در واقع اهمیتی که دبیران به "نمره" می‌دهند نیز در این امر تأثیرگذار است. انتظاری که ما به عنوان دبیر زبان از دانش‌آموز داریم بسیار مهم است و این سؤال وجود دارد که نظام آموزش و پرورش و دبیران درس زبان انگلیسی با تدریس زبان، چه انتظاری از دانش‌آموز خود دارند. این سؤال وجود دارد که «آیا دانش‌آموز باید خوب بخواند یا خوب بنویسد یا انشاء زبان انگلیسی را به خوبی بنویسد؟» این در حالی است که به هیچ‌کدام از این سؤالات پاسخ داده نشده است و واقعیت این است که به آن میزان که در مدارس ما به "قواعد" زبان انگلیسی توجه می‌شود، نسبت به "مکالمه" تکیه نمی‌شود. یکی از مهمترین دلایل این مسئله این است که زمان در اختیار نظام آموزش و پرورش بسیار کم است و فقط برای یادگیری حداکثر ۲ تا ۳ هزار لغت در تمام دوران تحصیل و مکالمه در حد احوالپرسی روزانه کفایت می‌کند. * هدفگذاری آموزش زبان در مدارس باید به سمت "مکالمه" تغییر یابد. اگر "هدفگذاری" در آموزش زبان انگلیسی در مدارس تغییر یابد و به عنوان مثال اینطور شود که «دانش‌آموزان بر مکالمه مسلط شوند»، به دنبال آن کتاب‌ها نیز تغییر می‌یابد، اما در این رابطه باید توجه داشت که باید از "کتاب‌های جانبی مفید" نیز بهره گرفته شود. کتاب‌های آموزشی جانبی بسیاری در ایران و دیگر کشورها تولید شده است اما لازم است که بهترین و مفیدترین شناسایی و به دانش‌آموزان معرفی شود.

تسلط بالای شاغلان در صنعت توریسم و مشاوره

پژوهش "اینگیلیش فرست" که بر اهمیت روزافزون دانستن زبان انگلیسی در تجارت جهانی تاکید می‌کند، نتیجه می‌گیرد افرادی که در مشاغل مربوط به صنعت توریسم یا مشاوره اشتغال دارند، به نسبت سایر مشاغل تسلط به مراتب چشمگیری بر انگلیسی دارند. این تحقیق همچنین پیش‌بینی می‌کند که تا سال ۲۰۲۰ دو میلیارد نفر از جمعیت جهان انگلیسی یاد خواهند گرفت. در حال حاضر ۳۵ درصد کل مقالات آکادمیک جهان به انگلیسی تولید می‌شود و این رقم در آینده نزدیک افزایش چشمگیر خواهد داشت. در عین حال کمپانی‌های بین‌المللی بیشتری انگلیسی را به عنوان زبان اول محیط کاری خود انتخاب و اعلام می‌کنند. این پژوهش نشان می‌دهد که کشورهایی که سطح آموزش زبان انگلیسی را در بخش اقتصاد و در میان سیاستمداران خود توسعه داده‌اند، در جذب سرمایه‌گذاری خارجی به مراتب موفق‌تر بوده و رشد داشته‌اند.

هدف، برقراری ارتباط

شش سال آموزش زبان انگلیسی در بیشتر مدرسه‌های ایران به اعتقاد بسیاری از کارشناسان آموزش و پرورش و زبان‌شناسی تنها صرف وقت و اتلاف زمان به شمار می‌رود، آن هم در شرایطی که برخی از دانش‌آموزان پس از فارغ‌التحصیل شدن یا حتی در زمان تحصیل و به موازات برنامه‌های آموزشی مدرسه، به یادگیری زبان انگلیسی در آموزشگاه‌های آزاد می‌پردازند و به تدریج نیز بر تعداد متقاضیان حضور در این آموزشگاه‌ها افزوده می‌شود. بر همین اساس، کارشناسان ضعف دانش‌آموزان ایرانی را در یادگیری زبان، تنها به فضای آموزش رسمی مرتبط می‌دانند و از دانش‌آموزان به عنوان افرادی علاقه‌مند به یادگیری زبان انگلیسی نام می‌برند که مشکلات متعددی چون ناکارآمد بودن محتوای کتاب‌های درسی زبان انگلیسی و کم بودن ساعت‌های تدریس از انگیزه آنان در یادگیری این زبان کاسته است. براساس یکی از نظریه‌های زبان‌شناسی، اوج یادگیری زبان دوم بین ۱۱ تا ۱۴ سال است، با این توضیح که بعد از ۱۴ سالگی در مغز پدیده‌ای به نام «یکسان‌سازی» اتفاق می‌افتد و قدرت یادگیری کم‌تر می‌شود، اما این نظریه به این معنا نیست که پیش و پس از این دوران، آموزش و یادگیری انجام نمی‌گیرد. به همین دلیل سال‌ها پیش حتی در آمادگی‌ها و مدارس ابتدایی هم زبان انگلیسی همراه کتاب‌هایی که برای همان دوران سنی طراحی شده بودند، به بچه‌ها آموزش داده می‌شد. کتاب‌های درسی زبان انگلیسی در ایران تنها براساس مهارت‌های خواندن و ترجمه تالیف شده‌اند، در حالی که حتی اگر بحث بر سر تقویت این دو مهارت باشد، در این دو مقوله هم موفق نبوده‌ایم و فقط معجونی از نکات غیرضروری و گرامرهای غیرکاربردی در کتاب‌های درسی زبان انگلیسی گنجانده شده است. این در حالی است که در سراسر جهان، هدف اصلی آموزش زبان‌های خارجی، برقراری ارتباط است. بر همین اساس هدف از یادگیری زبان انگلیسی هم باید افزایش مهارت مکالمه باشد که در آموزش و پرورش ایران نادیده گرفته شده است. در میان مهارت‌هایی مانند خواندن، نوشتن، صحبت کردن و شنیدن، اولویت با شنیدن است، اگرچه این چهار مهارت در یادگیری یک زبان خارجی باید با هم و هم‌تراز هم تقویت شوند، اما آن چه از سایر مهارت‌ها مهم‌تر است، اولویت دادن به شنیدن است. دانش‌آموزان و دانشجویان ایرانی متأسفانه وسایل کمک‌آموزشی لازم در این زمینه را در اختیار ندارند و امکان شنیدن

زبان انگلیسی، چه از طریق ضبط صوت و چه در آزمایشگاه‌های زبان برای اغلب آنان وجود ندارد. کم بودن ساعت تدریس زبان انگلیسی، یکی دیگر از مواردی است که کارشناسان، آن را مورد انتقاد قرار می‌دهند و سه ساعت در هفته را برای آموزش این زبان کافی نمی‌دانند، در حالی که به گفته آنان، شرایط غیراستاندارد آموزش هم، مشکلات ناشی از این کمبود وقت را تشدید می‌کند.

نقش آموزشگاه های خصوصی زبان

در مدارس به دلیل شروع دیر هنگام زبان (دوره راهنمایی) و عدم امکان غربال کردن دانش‌آموزان، اصرار برخی مدیران در دادن نمره‌های غیر واقعی توسط معلمان و عواملی فنی دیگر، باعث می‌شوند، معلم سطح آموزش زبان را تا متوسط به پایین، تنزل داده که این عملاً فرآیند یادگیری و فرصت کاربردی کردن زبان را در مدارس دچار اختلال می‌سازد و معلم مجبور می‌شود مبنای کار و تدریس را نمره قبولی دانش‌آموزان قرار دهد و عملاً آموزش زبان انگلیسی در مدارس وجود ندارد و فقط قبولی در آزمون زبان انگلیسی مطرح است.

اما مشکل در آموزشگاه‌های زبان انگلیسی به گونه‌ای دیگر است. به عقیده بسیاری از کارشناسان زبان انگلیسی، فرآیند یادگیری و میزان به کارگیری آن در آموزشگاه‌ها نیاز به یک انگیزه دارد. داشتن علاقه به تنهایی نمی‌تواند برای یادگیری کافی باشد. هر چند امروزه علاقه نیز در بسیاری از مراجعین به آموزشگاه‌ها دیده نمی‌شود و برخی از زبان‌آموزان، به اجبار خانواده‌ها به این کلاس‌ها می‌آیند و برخی نیز به قول خودشان برای پرستیژ و به اصطلاح کلاس. امروزه شما افراد بسیاری را می‌بینید که علاقه‌مندی خودشان را برای یادگیری مکالمه زبان نشان می‌دهند. امروزه یادگیری زبان خارجی به خصوص زبان انگلیسی یکی از دغدغه‌های خانواده‌های ایرانی به شمار می‌شود. بسیاری از خانواده‌ها بر این باورند که در مدارس آن طور که باید و شاید به بچه‌ها انگلیسی آموزش داده نمی‌شود و آنها مجبورند بچه‌های خود را برای یادگیری بهتر زبان به آموزشگاه‌ها بفرستند. برخی از آنها هدف از فرستادن بچه‌های خود به این کلاس‌ها را تقویت مکالمه و برخی کسب مهارت برای موفقیت در کنکور عنوان می‌کنند و تعدادی هم زبان را برای کسب یک شغل مناسب در کنار یادگیری مهارت استفاده از کامپیوتر ضروری می‌دانند. آنچه مسلم است این است که تقاضا برای شرکت در این کلاس‌ها زیاد است و متأسفانه نظارت چندانی بر کیفیت و روند آموزش در موسسات زبان انگلیسی وجود ندارد. دریافت مجوز آموزشگاه زبان یک فرآیند پیچیده نیست و هر کسی که دارای مدرک لیسانس (در هر رشته‌ای!) باشد و سه سال سابقه تدریس (هر نوع تدریس، در هر موسسه‌ای) باشد می‌تواند با درخواست از مدیریت آموزش و پرورش منطقه خود و پرداخت فقط ۲۰ هزار تومان، اقدام به تاسیس آموزشگاه زبان کند و هیچ آزمون علمی یا تخصصی در کار نیست! در اکثر شهرهای ایران موسسات زبان فراوانی وجود دارد که البته هر کدام از آنها سعی می‌کنند خود را وابسته به یکی از موسسات داخل یا خارج کشور نشان دهند و با قید عبارت «اعطای مدرک بین‌المللی» اعتبار موسسه خود را بالا ببرند. آنچه که واضح است این است که مدرک هیچ یک از موسسات زبان در ایران رسمی نیست و اساساً به آن مدرک اطلاق نمی‌شود بلکه «گواهی شرکت در کلاس‌های آموزشی زبان انگلیسی» محسوب می‌شود و برخی از آنها در استخدام‌های غیردولتی (منشی‌گری یا خدمات تایپ) آن هم به شرط داشتن سواد اطلاعاتی شاید کاربرد داشته باشند!

مدرک رسمی عمدتاً از طریق آزمون‌های سازمان سنجش و برخی موسسات بین‌المللی معتبر دنیا صادر می‌شوند که تافل، آیتلس و تولیمو نمونه‌های آزمون‌های رسمی محسوب می‌شوند. در میان همه این مشکلات، آنچه که بیش از همه اهمیت دارد این است که، آموزش زبان خارجی، چه در مدارس و چه در بسیاری از آموزشگاه‌های خصوصی، نیازمند بازنگری و تلاش برای هر چه بیشتر کاربردی‌تر کردن آن دارد. از سوی دیگر با توجه به تعداد زیاد آموزشگاه‌های زبان علی‌الخصوص در شهرهای بزرگ (هر چند تعداد آنها در شهرهای کوچک هم چندان کم نیست) نظارت جامعی بر روند فعالیت‌های آنها و میزان یادگیری افراد وجود ندارد و بیشتر بازدیدهایی که از سوی آموزش و پرورش صورت می‌گیرد به منظور بررسی تخلفات، عدم تداخل روزهای تدریس پسران و دختران، ثبت آمار دقیق، بررسی اعتبار مجوز و مطالبه ۱۰ یا ۲۰ درصد سهم آموزش و پرورش از محل آموزشگاه‌های زبان می‌باشد. بنابراین کیفیت و کارایی بسیاری از آموزشگاه‌ها عمدتاً در حاله‌ای از ابهام است. البته اگر از حق نگذریم برخی آموزشگاه‌ها نیز به شدت به مقررات علمی و آموزشی پایبند بوده و کیفیت را فدای کمیت نکرده و در عرصه بالا بردن سواد اطلاعاتی بچه‌ها نقش مهمی را ایفا نموده‌اند و ما حاصل این صداقت، علاقه بیش از حد خانواده‌ها به ثبت‌نام در مراکزی است که کیفیت آموزشی اولین دغدغه آنها بوده است. اما آموزشگاه‌هایی که مبنای کسب درآمد را هدف وجودی موسسه در نظر گرفته‌اند، فاقد ساختار و هدف مشخص آموزشی هستند و برای شروع، برنامه‌ریزی مشخص علمی و از قبل تهیه شده ندارند، موسسات زبان تا چه حد در آموزش زبان موفق بوده‌اند؟ آموزشگاه‌ها می‌توانند تدریس زبان را بر اساس آخرین دست‌آوردهای علمی که از طرف دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی دنیا ارایه می‌شود تنظیم و دسته‌بندی کنند. مربیان و اساتید را مجاز به استفاده از سایر متون کنند و آنان را تشویق به ایجاد فضای یکسان در تبادل واژگان، استفاده از سی‌دی‌های اورجینال حتی‌الامکان با زیرنویس فارسی، استفاده از هدفون و... نمایند. پیگیری این امر در خارج از کلاس، از طرف دانش‌آموزان، به‌کارگیری روش کارتی در یادگیری واژگان بدون در نظر گرفتن زحمت و دردسری که شاید استاد لاجرم با آن درگیر می‌شود، همه و همه در یادگیری زبان تاثیر به‌سزایی دارد. مربی باید با ایجاد محیط مکالمه به روش ساده و قابل فهم، زبان‌آموز را تک‌تک مورد خطاب قرار بدهد. بودجه‌بندی کتاب نیز از عوامل موثر محدود شدن مربی زبان به شمار می‌رود. استاد زبان اگر نتواند از مجموعه مطالب جدید، خارج از کتاب و یافته‌های علمی نظیر روش‌های مختلف در کلاس بهره‌جوید، با نتیجه‌ای غیر از آموزش زبان روبه‌رو خواهیم شد و این امر به ساده‌انگاری زبان در فرآیند آموزش، لطمه‌ای جبران‌ناپذیر وارد خواهد ساخت و شاید هم زبان‌آموزان دیگر را که عموماً با تشویق همدیگر در یک چنین کلاس‌ها حاضر می‌شوند، از امر یادگیری زبان مایوس سازد. ارایه متن‌های کوتاه، خارج از کتاب و مکالمه جانبی و توجه به روش کارتی در تدریس واژگان زبان بسیار مهم بوده و از طرف استاد باید مورد توجه قرار گیرد. ما اگر واژگان را کنار بگذاریم از زبان دیگر خبری نیست و این کاری است که سال‌ها با زبان شده است و نتیجه مشخصی از آن کسب نشده است. سوسور زبان‌شناس معروف می‌گوید: «که هر کلمه به مثابه کامیونی است که در جاده‌های مختلف بار معنایی مختلفی را با خود حمل می‌کند.» با اهمیت ندادن به این موضوع چنین برمی‌آید که برخی استادان علی‌رغم تغییر اساسی در شیوه‌ها و متدهای تدریس، هنوز به روش عمل می‌کنند و این همان تقویت نشدن شیوه‌ها و روش‌های تدریس یک استاد یا مربی محسوب می‌شود. چيستين استاد معروف زبان

www.ISEAS.irwww.Listjournal.irwww.ConferenceList.ir

پایگاه استنادی ملی مقالات دانشگاهی ایران

پایگاه استنادی ملی مجلات دانشگاهی ایران

پایگاه استنادی ملی کنفرانس های دانشگاهی ایران

Iron Academy of
Science and Technology

انگلیسی در خصوص تدریس زبان شیوه‌های کاملاً نو ارایه می‌دهد و حتی تقسیم نگاه استاد را از عوامل جدی‌گیری موضوع از سوی زبان‌آموز تلقی می‌کند و توزیع ناعادلانه رفتار کلاسی را انباشته شدن انرژی یک معلم در گوشه‌ای از یک کلاس عنوان می‌کند و چنین می‌شود که از میان چندین زبان‌آموز علاقه‌مند به یادگیری، فقط تعدادی از آنها، که ممکن است استعداد ذاتی آنها در آن امر تاثیر داشته است، مطالبی چند یاد می‌گیرند. چستین به حافظه کوتاه مدت و دراز مدت انسان اشاره کرده و قالب ذهن انسان را موشکافانه مورد بررسی قرار می‌دهد. نتیجه آن می‌شود که آموزش زبان فقط از روش‌های علمی باید الگو برداری کند و یکی از این روش‌ها روش کارتی است.

مطالعه داستان‌های کوتاه و درآوردن خلاصه آنها و بحث‌های پیرامون و به اصطلاح **discussion** در خصوص استخوان‌بندی آنها، از راه‌های عملی دیگر در رسیدن به یادگیری منطقی زبان است. یک زبان‌آموز اگر قدرت بیان را با این روش در خود ایجاد کند، خروجی آموزشگاه‌های زبان روش‌هایی که آموزشگاه‌های زبان به کار می‌گیرند روش‌های خوب و استاندارد است اما با این وجود خروجی این آموزشگاه‌ها قابل قبول نیست. پژوهش‌ها در این زمینه نشان می‌دهد تعداد زیادی از مراجعه‌کنندگان پس از گذراندن چند ترم از آموختن زبان منصرف می‌شوند. همچنین افرادی هستند که بعد از سپری کردن چندین ترم و کسب نمره قبولی باز تسلط کافی بر زبانی که آموزش دیده‌اند ندارند. این درست است که روش‌هایی که در بسیاری از آموزشگاه‌ها به کار گرفته می‌شود روش‌های درستی است و این آموزشگاه‌ها اساساً روش‌های خود را از کالج‌ها و موسسات معتبر کسب می‌کنند اما، دانش آموزان معمولاً در سنین جوانی به یاد زبان آموزی می‌افتند و این در حالی است که ذهنیت آنها نسبت به آموختن زبان شکل گرفته و به عبارت روشن‌تر توسط مدارس و دانشگاه‌ها خراب شده است و این کار را برای اساتید آموزشگاه‌ها سخت می‌کند. علاوه بر این انگیزه زبان آموزی نیز یکی از دلایلی است که جریان آموختن را دچار مشکل می‌کند. همانطور که عنوان شد بسیاری از افراد برای موفقیت در کنکور به آموزشگاه‌های زبان مراجعه می‌کنند. برای پاسخ دادن به تست‌های کنکور دانستن گرامر از اهمیت زیادی برخوردار است و همین باعث می‌شود داوطلبان بیشتر متوجه گرامر باشند و از دیگر موارد غافل شوند. بحث دیگر درباره آموزشگاه‌های زبان شهریه آنها است که به ظاهر کم اما در واقع زیاد و کمرشکن است.

بهترین زمان یادگیری

در حال حاضر زبان انگلیسی، زبان مادری بیش از ۳۴۰ میلیون شهروند بریتانیایی، آمریکایی، کانادایی و استرالیایی است. علاوه بر آن، به دلیل نفوذ نظامی، اقتصادی، علمی، سیاسی و فرهنگی دولت انگلیس در سده‌های هجدهم و نوزدهم میلادی و نفوذ فرهنگی و رسانه‌ای آمریکا در سده‌های بیستم و بیست و یکم، تعداد ۶۰۰ میلیون نفر نیز زبان انگلیسی را به عنوان زبان دوم به کار می‌برند. همچنین میلیون‌ها نفر دیگر در سراسر جهان در حال یادگیری این زبان هستند تا بخشی از نیازهای علمی و فرهنگی خود را رفع کنند. زبان‌شناسان بر این باورند که بهترین زمان آغاز یادگیری زبان دوم، زمانی است که فرد، زبان نخست خود (زبان مادری) را در حد خواندن و نوشتن ساده، یاد گرفته باشد که این موضوع در ایران حدود پایه سوم ابتدایی اتفاق می‌افتد. بر این اساس باید روند آموزش زبان انگلیسی به ترتیبی پیش رود که دانش آموز در پایه سوم ابتدایی با

الفبای انگلیسی آشنا شود و در پایه چهارم با قراردادن حروف در کنار هم کلمه بسازد و در پایه پنجم جمله سازی را آغاز کند. پایه ششم (اول راهنمایی) زمان مناسبی است برای تدریس ساختار زبان (گرامر)، البته نه به صورتی که تمامی مبانی اصلی زبان در مدت کوتاهی (یک یا دو ماه) در همین پایه آموزش داده شود. این کار مانند آن است که هنگام غذا دادن به کودک، در حالی که او هنوز لقمه قبلی را خوب نجویده است؛ لقمه بزرگ بعدی را در دهان او بگذاریم! فرایند یادگیری باید به صورت آرام و مستمر ادامه پیدا کند تا زبان انگلیسی در ذهن فرد نهادینه شود.

هنر گوش دادن

ساختار زبان (گرامر) یکی از دیگر از ایرادهای نظام آموزشی در ایران است، دستورات گرامری در همه زبان‌ها یک موضوع کاملاً تخصصی و انتزاعی است که اگر این طور نبود، این همه رشته‌های دانشگاهی سطح بالا در رابطه با دستور زبان چه معنایی پیدا می‌کرد؟ حرف زدن با رعایت دستورات گرامری زبانی پر از استثنا، مانند انگلیسی، تقریباً غیر ممکن است، بنابراین یادگیری گرامر همراه با یادگیری لغات می‌تواند هر دو آموزه را عملی کند و برای نهادینه شدن هر دو در ذهن باید مهارت گوش دادن در فرد تقویت شود. در هر زبانی چهار عنصر خواندن، نوشتن، صحبت کردن و گوش دادن وجود دارد. آن چه در نظام آموزش رسمی ما بیش از همه به آن پرداخته می‌شود، مهارت خواندن است. اما وقتی در محیط واقعی زبان قرار می‌گیریم، درمی‌یابیم که اگر هدف، فراگیری زبان است، عنصر خواندن و نوشتن در اولویت‌های بعدی قرار دارند، به این دلیل در همه زبان‌ها، افراد بی سواد آن جامعه نیز قادر با تکلم زبان مادری خود هستند.

کاستی‌های موجود در کلاس‌ها

هر سال در ایران میلیاردها ریال بودجه برای آموزش زبان انگلیسی دانشجویان و دانش‌آموزان در نظام‌های رسمی و غیررسمی آموزش هزینه می‌شود، اما هم چنان بسیاری از فراگیران، بی نصیب از همه آن چه از خود و نظام آموزشی انتظار دارند، ناامیدانه در پی راهی برای یادگیری و بهره‌گیری از تلاش‌ها و هزینه‌های خود می‌گردند. آموزش زبان انگلیسی در مراکز مربوط به آن بیشتر یک طرفه است، به طوری که آموزش دهنده، فعال و یادگیرنده، غیر فعال است و گفت و گویی که باید میان این دو نفر صورت گیرد، عملی نمی‌شود. آموزش دهنده سعی نمی‌کند فراگیر را به گونه‌ای با موضوع درگیر کند و همه تلاش‌ها مبتنی بر انتقال یک سویه مطالب است، صرف نظر از آن که طرف مقابل این موضوع را یاد گرفته است یا نه! یکی دیگر از مشکلات را در زمینه آموزش زبان، تعداد فراگیران در کلاس‌های درس است. با افزایش تعداد فراگیران در یک کلاس، مدرس فرصت کمتری برای تمرکز بر یادگیری فراگیران دارد. این کاهش فعالیت مستمر دو طرفه موجب می‌شود، دانشجو در یادگیری زبان انگلیسی با مشکل روبرو شود. برای یادگیری بهتر زبان انگلیسی باید ظرفیت کلاس‌ها را به حداقل رساند تا فرصت مکالمه بین استاد و دانشجو بیشتر فراهم شود. یکی از رموز موفقیت در یادگیری زبان در کشورهایمانند ایران، آن است که فراگیر بتواند مطالب کلاس را به گونه‌ای با مسائل و مشکلات جاری پیوند دهد. این ارتباط با تماشای فیلم‌هایی به زبان اصلی و مرور اخبار و روزنامه‌های انگلیسی زبان، موجب تقویت و رشد آنان می‌شود. درس‌ها و کتاب‌های غیر ضروری باید از نظام آموزشی حذف و به جای آن، دروس انگلیسی جایگزین شود.

کم بودن ساعت‌های آموزش

دلایل بازدهی پایین آموزش زبان انگلیسی در مدارس باید از خود بپرسیم که زبان دوم را با چه هدفی می‌آموزیم و آموزش می‌دهیم. ممکن است شخصی زبان دوم را برای ایجاد ارتباط کلامی با دیگران یا شخص دیگری برای درک مطلب کتاب‌های علمی یا کار مطبوعاتی و ترجمه یاد بگیرد، بنابراین ابتدا باید یادگیری زبان دوم هدفگذاری شود. کتاب‌های درسی زبان انگلیسی در حال حاضر شامل تعداد اندکی مکالمه آن هم به صورت ناقص است، اما به جای آن در آموزش و پرورش به آموزش گرامر (قواعد زبان انگلیسی) بسیار اهمیت داده می‌شود، به گونه‌ای که گرامر را تا سطح بالاتر از مقدماتی (intermediate) به دانش‌آموزان آموزش می‌دهند، به گونه‌ای که بیشتر سئوالات امتحانی حتی در آزمون‌های سراسری نیز مربوط به قواعد زبان است، نه درک مطلب و مکالمه. دلیل ناقص ماندن چرخه آموزش زبان انگلیسی در نظام آموزش و پرورش ما این است که ساعت‌هایی که برای آموزش زبان در مدارس در نظر گرفته می‌شود، بسیار اندک و حدود سه ساعت در هفته است، در حالی که در کشورهای دیگر حتی در خاورمیانه، حداقل شش ساعت در هفته به آموزش زبان دوم در مدارس اختصاص داده می‌شود؛ البته کیفیت آموزش نیز در جاهای مختلف متفاوت است، در واقع اهمیتی که دبیران به نمره می‌دهند نیز در این امر تأثیرگذار است. دلایل کم‌توجهی نظام آموزش و پرورش به آموزش مکالمه در زبان انگلیسی توضیح می‌دهد: یکی از مهم‌ترین دلایل، این است که زمان در اختیار نظام آموزش و پرورش بسیار کم است و فقط برای یادگیری حداقل دو تا سه هزار لغت در تمامی دوران تحصیل و مکالمه در حد احوالپرسی روزانه کفایت می‌کند. اگر هدف گذاری در آموزش زبان انگلیسی در مدارس تغییر یابد و به عنوان مثال این طور شود که دانش‌آموزان بر مکالمه مسلط شوند، به دنبال آن کتاب‌ها نیز تغییر می‌یابد، اما در این رابطه باید توجه داشت که از کتاب‌های جانبی مفید نیز بهره گرفته شود. کتاب‌های آموزشی جانبی بسیاری در ایران و دیگر کشورها تهیه شده است، اما لازم است که بهترین و مفیدترین آنها شناسایی و به دانش‌آموزان معرفی شود.

راهکارها

معتقدیم که دانش‌آموزان باید برای زندگی بهتر زبان دوم را بیاموزند، اگر چنین راهکارهایی معرفی و تا حد امکان اجرایی شوند نتایج بهتری حاصل خواهد شد:

معلم: معلم زبان باید مهارت‌هایی در تربیت مطلوب بدست آورد:

الف) تسلط عالی به زبانی که یاد می‌دهد.

ب) آشنایی خوب با زبان‌شناسی زبانی که تدریس می‌کند.

ج) آشنایی گسترده با ادبیات کشور بیگانه

د) آشنایی مقدماتی از روانشناسی تربیتی و مسائل نظری و عملی تدریس

تدریس زبان انگلیسی از مقطع ابتدایی: همانند دیگر کشورها که زبان آموزی را از مقطع ابتدایی با برنامه و اجرای صحیح آغاز می‌کنند، ما نیز می‌توانیم چنین طرح مفیدی را عملی کنیم. دولت هر سال هزینه‌های گزاف برای افت تحصیلی فراگیران و از

جمله در درس زبان انگلیسی می‌پردازد، یعنی، با میانگین هزار ساعت تدریس در مقطع‌های راهنمایی و متوسطه (بدون احتساب هزینه‌های خانواده‌ها جهت کلاس‌های تقویتی و خصوصی) نتیجه قابل قبولی نمی‌گیرد.

اگر آموزش زبان از مقطع ابتدایی آغاز شود وضعیت بحرانی فعلی حتماً بهبود خواهد یافت.

فعال کردن گروه‌های آموزشی دبیران: تشکیل جلسه تخصصی هر ماه یکبار برای رفع مشکلات تحصیلی، استانداردسازی آزمون‌های ترم اول و دوم با طرح سؤالات هماهنگ، تشکیل کلاسهای ضمن خدمت با رویکردی نوین به طوری که یک ششم ساعات تدریس موظف هفتگی به این کلاس اختصاص یابد، یعنی به دانش‌افزایی و تثبیت یافته‌های کنونی آنها، حتی اگر به بررسی مقاله‌ای علمی باشد می‌تواند به ارتقاء کیفی آموزش کمک کند. باید محیطی فراهم شود تا همکاران با یکدیگر در مورد تدریس کلاسی به تبادل تجربیات و اطلاعات بپردازند و از حضور فعال صاحب‌نظران، مؤلفان و استادان دانشگاه در جمع دبیران زبان انگلیسی در گروه‌های آموزشی استفاده شود.

احترام به نظرات دبیران بعنوان افرادی که درگیر مستقیم با فراگیران هستند:

کتاب‌های علمی و کمک آموزشی در حیطه آموزش زبان نگارش شده اما تجربه عملی تدریس کلاسی به مراتب مؤثرتر از مطالعه تئوریکها و روشها است. پس در تالیف کتاب‌های زبان انگلیسی متوسطه در ایران باید از تجربیات دبیران بهره برد. از جمله آنها بررسی دلایل افت تحصیلی پایه اول متوسطه است، ضعف در درس انگلیسی سالانه منجر به تجدیدی عده زیادی از دانش آموزان و درنهایت به افت تحصیلی آنان ختم می‌شود؟ آیا تاکنون نظرات دبیران دلسوز را در این مورد خواسته‌ایم؟ و برای رفع این مشکل در عمل کاری را صورت داده‌ایم؟

تخصیص امکانات و بودجه: متأسفانه بیشتر مدارس ما امکانات کافی از جمله آزمایشگاه زبان، رایانه و دستگاه وی سی دی برای تقویت مهارت‌های LISTENING SPEAKING ندارند. کتاب‌های فعلی بیشتر بر دو مهارت خواندن و نوشتن تأکید دارند در حالی که دو مهارت دیگر در عمل نقشی در رفع نیاز فراگیران ندارند.

تأکید همه جانبه در همه مدارس کشور بر آموزش استفاده از فرهنگ لغت یک زبانه Monolingual Dictionary از سال اول دبیرستان بعنوان مرجع لازم، موثق و بهترین خود آموز برای برطرف کردن مشکلات لغوی است.

باید همه دبیران در سال اول دبیرستان علائم آوایی (phonetic symbols) را بر اساس قرارداد انجمن بین‌المللی آوانگاری (IPA) حتماً تدریس کنند تا فراگیران حتی در منزل بتوانند به آسانی لغتی را همراه با تمام مشخصات بشناسند.

افزایش ساعت تدریس زبان

ساعت‌های تدریس زبان اندک است و در بعضی دروس از جمله زبان متوسطه با توجه به اهمیت کتاب برای گرفتن دیپلم و آمادگی برای ورود به دانشگاه) قابل قبول نیست! یعنی دبیر نمی‌تواند با ساعت کم تدریس هفتگی که گاهی با تعطیلات نیز همراه می‌شود، تقویم سالانه درسی را بدون تعجیل اجرایی کند.

برگزاری جشنواره کتاب سال برای آنکه از کتاب‌های آموزشی نو از سوی دبیران و استادان دانشگاه و دیگر مولفان مجرب بهره‌مند شویم، باید آنان را به این عرصه مهم دعوت کنیم و از آنان یاری بطلبیم تا شاید با بهره‌مندی از تجربه علمی و عملی آنان در تالیف کتاب‌های درسی تحولی درخور شأن آموزش و پرورش و بویژه آموزش زبان گام برداریم.

نتیجه‌گیری

در دهه ۹۰ میلادی نظام آموزشی یک دگردیسی را تجربه کرده و مسئولان آموزش و پرورش آن در صدد بر آمدند تا اصلاحات زیادی در بخش‌های گوناگون به خصوص آموزش عمومی و تربیت معلم انجام دهند. برای تسریع روند اصلاحات، از فناوری اطلاعات و ارتباطات به نحو شایسته‌ای استفاده نمودند و اثرات مثبت این فناوری را در همه شئون زندگی مشاهده کردند. نظام آموزشی آزاد و انعطاف پذیر دنبال کننده سیاست‌های آموزشی اقتصاد محور بوده و متمرکز بر رشد منابع انسانی است و برای دستیابی به سطح مطلوبی از تولید علم و رشد اقتصادی- صنعتی، آموزش علوم و فناوری از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است .

آموزش زبان انگلیسی در کشور ما ایران با مشکلات عدیده ای روبروست که این امر مستلزم ایجاد تغییر در برخی از سیاست های آموزشی موجود می باشد . آموزش زبان در آموزش و پرورش برای ترجمه متون است، نه مکالمه . آموزش زبان انگلیسی در مدارس یک نیاز است اما به این معنا نیست که حتماً باید تدریس زبان در مدارس در طی ۷ سال به گونه‌ای باشد که همه دانش‌آموزان بتوانند مکالمه کنند. یکی از مهمترین دلایل این مسئله این است که زمان در اختیار نظام آموزش و پرورش بسیار کم است و فقط برای یادگیری حداکثر ۲ تا ۳ هزار لغت در تمام دوران تحصیل و مکالمه در حد احوالپرسی روزانه کفایت می‌کند. هدفگذاری آموزش زبان در مدارس باید به سمت "مکالمه" تغییر یابد. اگر "هدفگذاری" در آموزش زبان انگلیسی در مدارس تغییر یابد و به عنوان مثال اینطور شود که «دانش‌آموزان بر مکالمه مسلط شوند»، به دنبال آن کتاب‌ها نیز تغییر می‌یابد، کتاب‌های آموزشی جانبی بسیاری در ایران و دیگر کشورها تولید شده است اما لازم است که بهترین و مفیدترین شناسایی و به دانش‌آموزان معرفی شود . باتوجه به مطالب ذکر شده وبانگاهی به تحقیقات و پژوهشات انجام شده در زمینه آموزش زبان انگلیسی به عنوان زبان دوم در ایران و کشورهای دیگر به خصوص در کشورهای آسیایی می توان گفت یکی از راه های سریع و مطمئن برای ارتقای سطح یادگیری زبان انگلیسی در ایران الگوگیری صحیح و سنجیده از سیاست های آموزشی کشورهای موفق در زمینه آموزش زبان دوم می باشد .

منابع :

۱. صابری. محمدجواد. ۱۳۹۰. ضعف آموزش و پرورش در آموزش زبان، نسخه شماره ۲۷۶۶
۲. کامل. ۱۳۹۰. دبیر زبان انگلیسی متوسطه و پیش دانشگاهی شهرستان فریدونکنار
۳. شعبانی، حسن، ۱۳۷۷. مهارت‌های آموزشی و پرورشی (روشها و فنون تدریس)، قم، چاپ مهر، چاپ هشتم
۴. روزنامه اعتماد، شماره ۱۸۷۵ به تاریخ ۸۷/۱/۶، صفحه ۹

www.ISEAS.ir

www.Listjournal.ir

www.ConferenceList.ir

پایگاه استنادی ملی مقالات دانشگاهی ایران

پایگاه استنادی ملی مجلات دانشگاهی ایران

پایگاه استنادی ملی کنفرانس های دانشگاهی ایران

5. Jack c.Richards,John Platt,Heidi Platt, Long man dictionary of language Teaching&Applied linguistics,printed in United kingdom. ۱۹۹۲
6. Peter ladefoged ,A course in phonetics,second edition,Jovanovich publishers, ۱۹۸۲
7. <http://www.sgbox.com/singaporeeducation.html>
8. http://www.singaporemath.com/faq_Pre_PriSci.htm
9. <http://www.moe.gov.sg/corporate/primary.htm>
10. <http://www.moe.gov.sg/esp/schadm/sec1/pslemain.htm>
11. <http://www.moe.gov.sg/schdiv/sis>
12. <http://singaporescience.sgbox.com/singaporesciencebooks.html>.